

Hallstein Mohr Hansen

"Ørkenreven" Erwin Rommel

Skapelsen av en myte

Bacheloroppgave i Bachelor i historie

Veileder: Maria Fritsche

Mai 2023

Hallstein Mohr Hansen

"Ørkenreven" Erwin Rommel

Skapelsen av en myte

Bacheloroppgave i Bachelor i historie
Veileder: Maria Fritsche
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for moderne samfunnshistorie

Kunnskap for en bedre verden

Bacheloroppgave

HIST2010 – «Ørkenreven» Erwin Rommel: Skapelsen av en myte

Våren 2023

Hallstein Mohr Hansen

Antall ord, ekskludert forside og litteraturliste: 11 663

Institutt for moderne samfunnshistorie, NTNU

Forord

Tusen takk til Maria Fritsche for all hjelp og kritikk underveis i arbeidet, jeg kunne ikke bedt om en bedre veileder. Takk til Eirik for lån av litteratur, og en introduksjon til myten om Rommel for flere år siden.

Trondheim, 10. mai 2023

Sammendrag

Erwin Rommel, populært kjent som «Ørkenreven», oppnådde i løpet av andre verdenskrig mytisk status hos de allierte og aksemaktene. Myten om ham utviklet seg etter hans død gjennom hans presentasjon i filmen «The Desert Fox» fra 1951, basert på boken «Rommel» fra 1950. Myten om Rommel bidro som et forsonende element for Vest-Tyskland og de vestlige allierte i den kommende kalde krigen.

Innholdsfortegnelse

1. Forord (s. 2)
2. Sammendrag (s. 3)
3. Innholdsfortegnelse (s. 4)
4. Introduksjon til oppgaven (s. 5)
5. Problemstilling (s. 5)
6. Erwin Rommels militære karriere (s. 5)
7. Tidligere forskning på området (s. 6)
8. Egne kilder og litteratur (s. 10)
9. Skapelsen av Rommelmyten: Infanteriet angriper og Spøkelsesdivisjonen (s. 11)
10. Ørkenreven i sitt rette element (s. 13)
11. Rommels siste år (s. 20)
12. Fremstillingen av Erwin Rommel i The Desert Fox og The Desert Rats (s. 22)
13. Drøfting av Rommelmyten og funksjonen den hadde (s. 30)
14. Konklusjon (s. 33)
15. Kilder (s. 35)

Blant generaler og militære ledere under andre verdenskrig er kanskje Erwin Rommel, «Ørkenreven», en av de aller mest kjente.¹ En fremragende general som utmanøvrerte britiske styrker i den nordafrikanske ørkenen, som i motsetning til andre tyske generaler ikke begikk krigsforbrytelser og behandlet både krigsfanger og sine motstandere på andre siden av slagmarken høvisk og respektfullt, og som mot slutten av krigen vendte seg mot Hitler for å berge Tyskland når den sikre slutt nærmet seg. Rommel er kjent populærkulturelt som den djerne lederen for 7. panserdivisjon under invasjonen av Frankrike, som fikk navnet «Spøkelsesdivisjonen» for sin uoppdagete fremrykning,² hedersmannen som fintet ut britene som leder for Afrikakorpset og dermed fikk tilnavnet «Ørkenreven»,³ og den tyske generalen som aldri var medlem av nazipartiet og ble tvunget til å begå selvmord for sin involvering i Claus von Stauffenbergs attentat mot Hitler 20. juli 1944.⁴ En general elsket av aksemaktene, og en høyst respektert motstander av de allierte. Slik fremstår den mytiske og nærmest legendariske skikkelsen Erwin Rommel. Hvordan oppsto og utviklet myten om «Ørkenreven» Erwin Rommel seg, og hvilken funksjon hadde den i etterkrigstiden fra 1945 til 1955? Hvilken rolle spilte populærkultur som film og litteratur dannelsen av myten? Hvordan preget overgangen fra andre verdenskrig til den kalde krigen myten om Erwin Rommel?

Erwin Rommels militære karriere

Rommels tid som militær leder startet under første verdenskrig, som løytnant på vestfronten og i kamp mot italienske styrker. For sin innsats under kampene i Nord-Italia mottok han utmerkelsen «Pour le Mérite», malteserkorset, og i 1937 ga han ut en bok, «Infanteriet angriper», om ledelse og manøverkrigføringen samt hans opplevelser under krigen.⁵ 10. februar 1940 ble Rommel som generalmajor gitt kommandoen over 7. panserdivisjon,⁶ og høyst aggressiv fremrykning og innsats bidro til at divisjonen var blant de første til å bryte gjennom den berømte «Maginot-linjen». Som leder for «Spøkelsesdivisjonen» vant Rommel stor aktelse og beundring fra soldatene sine med stor deltakelse ved frontlinjene.⁷

Etter den vellykkede invasjonen av Frankrike ga den tyske overkommandoen Rommel kommandoen over de italienske styrkene i Nord-Afrika 12. februar 1941,⁸ som med tilskuddet

---

¹ Zabecki 2016: 30

² Neidell 2020

³ Ford & Lindgjerdet 2018: 22

⁴ Lieb 2013:308

⁵ Lemay 2009/2010: 47

⁶ Ibid: 62

⁷ Ibid:81

⁸ Ford & Lingjerdet 2018: 8

av to tyske panserdivisjoner og to lette motoriserte divisjoner ble slått sammen til «Afrikakorpset». Generalløytnant Rommel ble forfremmet til feltmarskalk (tilsvarende general etter NATOs nåværende gradssystem) 22. juni 1942 av Hitler etter å ha beseiret de britiske styrkene ved Gazala og Tobruk.⁹ I den nordafrikanske ørkenen slo han gang på gang en numerisk overlegen fiende bygd opp av styrker fra hele det britiske imperiet i uortodoks manøverkrigføring,¹⁰ og fikk som følge av det tilnavnet «Ørkenreven».¹¹ Til slutt ble Rommel stoppet av general Claude Auchinleck og senere beseiret av generalløytnant Bernard «Monty» Montgomery i slagene ved El Alamein, og tvunget tilbake til Libya og Tunisia.¹² Før han forlot Afrika rakk han å beseire amerikanske styrker ved Kasserinepasset i 1943, men ble hentet hjem til Tyskland før Afrikakorpset måtte overgi seg for å pleie sin helse og bevare sitt legendariske rykte.

15. januar 1944 ble Rommel utnevnt til øverstkommanderende for Armégruppe B i forsvaret av den kommende allierte invasjonen.¹³ Forsvarskampen ble ledet frem til 17. juli 1944, da Rommels bil ble angrepet av en Spitfire og Rommel selv ble sendt til sykehus med alvorlige hodeskader.¹⁴ 20. juli gjennomførte Claus von Stauffenberg et mislykket attentatforsøk mot Hitler og den tyske overkommandoen, og for hans angivelige involvering ble Rommel tvunget til å begå selvmord 14. oktober 1944.¹⁵

Den amerikanske ordbok- og synonymordbokutgiveren Merriam-Webster definerer i sin digitale synonymordbok ordet «myte» som «en populær tro eller tradisjon som har vokst frem rundt noe eller noen, og særlig en som legemliggjør idealene og institusjonene til et samfunn eller en del av et samfunn.»¹⁶ I denne konteksten kan den populærkulturelle fremstillingen av Erwin Rommel ansees som en myte, ettersom Rommel i stor grad ble sett på som et godt eksempel på «den gode tysker» i etterkrigstiden.¹⁷

Tidligere forskning på Rommel

Flere år tidligere, i 2009, ga den franske historikeren Benoit Lemay ut en biografi om Rommel kalt «Ørkenreven». I boken gransker Lemay Rommel i et kritisk lys, og benytter seg

---

⁹ Lemay 2009/2010: 238

¹⁰ Ford & Lingjerdet 2018: 30

¹¹ Campo 2019: 68

¹² Ford & Lindgjerdet 2018: 132

¹³ Ose 1986: 8

¹⁴ Lemay 2009/2010: 403

¹⁵ Ibid: 432

¹⁶ Merriam-Webster 2023

¹⁷ Lemay 2009/2010: 438

av militære og sivile arkiver tilknyttet Rommel og andre offiserer fra Wehrmacht, og partiledelsen i NSDAP. Brevvekslingen mellom Rommel og hans kone Lucie gir et godt innblikk i Rommels personlige meninger og tanker, som gir et godt grunnlag for en vurdering av Rommel. Lemay presenterer Rommel som en ærekjær soldat med klare begrensninger, som et noe begrenset overblikk over den tyske ledelsen plan for kampanjen i Nord-Afrika. Lemay mener at de militære aspektene av nazismen faller soldaten Rommel nært ved hjertet, mens andre sider av ideologien bryr han seg ikke om, og ignorerer flere ordre som strider med sitt eget moralske kompass. Lemay presenterer Rommels rolle i Stauffenbergs attentat grundig, og Lemay trekker en klar slutning om den legendariske skikkelsen som «hverken en motstandshelt eller en overbevist nasjonalsosialist» (Lemay, 2009/2010, s. 448).

Kun 4 år senere skrev historikeren Peter Lieb en vitenskapelig artikkel for det vitenskapelige tidsskriftet *Vierteljahrhefte für Zeitgeschichte* kalt «Erwin Rommel: Widerstandskämpfer oder Nationalsozialist». Artikkelen forsøker å komme til bunns i om Erwin Rommel var en motstandsmann ovenfor nazismen, eller en fanatisk nazist som var blant Hitlers favorittoffiserer. Lieb gjør dette gjennom granskning av hvordan Rommel stilte seg til de forskjellige nazistiske ordrene og meningene som florerte innenfor ideologien. Lieb konkluderer med at Rommel bidro til å unngå krigsforbrytelser i områdene han var delaktig i som offiser, selv om det ble begått krigsforbrytelser av SS-enheter innenfor hans operasjonsområde i Italia i 1943.¹⁸ Likevel frikjenner Lieb feltmarskalken fullstendig for krigsforbrytelser, og bekrefter Rommels ry som en «ridderlig offiser», selv om det i stor grad kan skyldes flaks fordi Rommel aldri kjempet på Østfronten mot Sovjetunionen. I motsetning til Lemay konkluderer Lieb med at Rommel støttet motstandskampen mot Nazi-regimet, om enn passivt, og trekker slutningen basert på Goebbels og Bormann sine egne notater,¹⁹ og faktumet at Rommel gjennomførte selvmordet. Det er derimot diskutabelt hvorvidt det er riktig å trekke endelige slutninger om Rommels motstand basert på notatene til de som ville dømt ham i en krigsrett hvis ikke Rommel hadde blitt sterkt oppfordret til selvmord, fordi høyt profilerte medlemmer av nazipartiet og den tyske overkommandoen som Martin Bormann og Heinz Guderian bar nag mot Rommel.²⁰

I 2019 skrev historikeren Joseph Allen Campo en doktorgradsavhandling ved University of California kalt «Desert Fox or Hitler Favorite? Myths and Memories of Erwin Rommel: 1941-

---

¹⁸ Lieb 2013: 328

¹⁹ Ibid: 343

²⁰ Lemay 2009/2010: 422

1970». Campo undersøker framstillingen av Erwin Rommel som enten den dyktige Ørkenreven, eller som en av Hitlers favorittgeneraler, av forskjellige grupperinger i samfunnet. Campo analyserer Rommels bilde i britisk og amerikansk populærkultur. Campo ser Rommels fremstilling i filmer, offentlig omtale og spill som en av de to «personlighetene». Campo konkluderer med at synet på Rommel kompliseres i offentligheten ved at han ofte blir sett i sammenheng med Nazi-regimet, og at ens syn på tyskerne under andre verdenskrig dermed påvirker synet på Rommel selv, til tross for at myten i stor grad handler om soldaten Rommel.

I likhet med Campo fokuserte historikeren Patrick Major i sin artikkel i Oxford Academic fra 2008, «Our Friend Rommel», på det populærkulturelle aspektet ved Rommelmyten, nærmere bestemt britisk filmindustri i etterkrigstiden. Major knytter myten om Rommel tett til forsøk fra den britiske populærkulturen på å fremheve karakteren «den gode tysker», i et forsøk på å selge Tyskland som en alliert til allmuen i den kommende kalde krigen. Gjennom analysen setter Major fokuset på Rommel som en legendarisk skikkelse i kontekst med britisk filmindustri i etterkrigstiden, og deres fokus på ørkenkrigen. Major argumenterer for at det store fokuset rundt Rommel og den britisk-tyske konflikten i den nordafrikanske ørkenen skyldes den falmende posisjonen til Storbritannia som en verdensmakt, og det britiske ønsket om å gjenoppleve sin siste storhetstid. Samtidig understreker Major flere populærkulturelle bøker og filmer som i stor grad bidro til å fremme ørkenkrigen og myten om Rommel i allmuens øyne. 11 år senere skrev Patrick Major en ny artikkel om Rommel, kalt «Shooting Rommel: The Desert Fox (1951) and Hollywood's public-private diplomacy», i Historical Journal of Film, Radio and Television. I artikkelen fokuserer Major spesifikt på filmen «The Desert Fox» og dens mottagelse i Tyskland, og kontroversene rundt skapelsen av filmen i USA. Major konkluderer med at filmen representerer et klart startpunkt for fokus på militære filmer fra filmindustrien, og undersøker det bakenforliggende dramaet rundt den amerikanske stats manglende kontroll over filmindustrien, som selv er i stand til å navigere i politisk uoversiktlig farvann.

«Ørkenkrigen» av Ken Ford og Frode Lingjerdet fra 2018 er en militærhistorisk analyse av vendepunktet i krigen i Nord-Afrika mellom britiske styrker under Claude Auchinleck og senere Bernard «Monty» Montgomery, og tysk-italienske styrker under «Ørkenreven» Erwin Rommel. Ford og Lingjerdet skildrer også den siste tyske seieren i Afrika mot amerikanske styrker ved Kasserinepasset som et endelig punktum på ørkenkrigen. Ford og Lingjerdet går omtaler ikke myten om Rommel direkte, men gir god historisk bakgrunn for ørkenkrigens

vendepunkt, samt et objektivt innblikk i krigens situasjonsbilde. Historikerne Dieter Ose og Williamson Murray har begge studert Rommels forsvar av «Festung Europa» i Frankrike i 1944 i sine artikler fra henholdsvis 1986 og 2006, «Rommel and Rundstedt: The 1944 Panzer Controversy» og «The Desert Fox's Defense of Normandy». Begge studerte Rommels uenighet med feltmarskalk Gerd von Rundstedt om bruken av stridsvogner i forsvaret av Frankrike. Rommels uortodokse plan om å benytte stridsvogner i stasjonær forsvarskamp, sto i klar motsetning til den velkjente manøverkrigføringen tyske styrker benyttet dem til. Ose og Murray gir dermed et godt innblikk i Rommels tid i Frankrike mot slutten av hans karriere. Bastian Matteo Scianna ga i 2018 ut artikkelen «Rommel Almighty? Italian assessment of the «Desert Fox» during and after the second World War». Scianna fokuserer på en svært neglisjert del av Rommels karriere og myten om ham, de italienske styrkene som han samarbeidet med under ørkenkrigen og synet deres på ham. Scianna benytter seg av opptak av italienske soldater og offiserer gjort av britiske fangetakere, som ble gjort uten de italienske soldatenes viten, for å underbygge argumentet om et overraskende variert syn på Rommel. Martin Samuels fokuserte i sin artikkel fra 2017, «Erwin Rommel and German Military Doctrine: 1912-1940» på hvorvidt Rommels militære ledelse skilte seg fra den gjeldene militære doktrinen som blant annet Lemay hevdet. Samuels ser Rommels ledelse under invasjonen av Frankrike i sammenheng med hans tid som instruktør for offiserkandidater i mellomkrigstiden og som løytnant under første verdenskrig, og hevder at Rommels ledelse slettes ikke var så uortodoks. Rommel hadde selv lært opp mange offiserer i mellomkrigstiden, og hadde gjennom sin posisjon som instruktør vært med på å forme tysk militærdoktrine. I likhet med Ford & Lindgjerdet, Murray, Ose og Scianna går Samuels i liten grad inn på selve myten om Rommel, men de omtaler alle viktige deler av Rommels karriere og synet på ham, og er derfor viktige for å kontekstualisere Rommelmyten.

Myten om «Ørkenreven» Erwin Rommel har opptatt historikere og krigsentusiaster helt siden Erwin Rommel ble kjent internasjonalt under den andre verdenskrig. Fokuset på Erwin Rommel har ofte begrenset seg til hans rolle i Stauffenbergs mislykkede attentatforsøk mot Adolf Hitler, hans militære ferdigheter, eller hans rolle som gallionsfigur for «den gode tysker». Sjelden settes «Ørkenreven» og skapelsen av myten om ham i historisk kontekst med perioden den vokste frem i, og fokuset på Rommels mytiske skikkelse begrenses ofte av ens eget syn på Nazi-Tyskland. I denne teksten vil skapelsen av myten ha større fokus, uavhengig av om elementer i myten stemmer eller ikke.

Egne kilder og litteratur:

Lemay, Campo, Major og Lieb undersøker alle Rommels omdømme som eksemplifiseringen av «den gode tysker», og presenterer ulike synsvinkler. Der Lemay forsøker å gi et komplekst bilde av Rommel, nøyer Major seg med å diskutere synet på Rommel presentert populærkulturelt. Campo trekker frem hvordan synet på Rommel ofte påvirkes av synet på Wehrmacht som et ledd i nazistenes forbrytelser mot menneskeheten, mens Lieb heller kategoriserer Rommel som en sympatisør for motstandskampen. Ford og Lindgjerdet studerer Rommel som militær leder ved El Alamein, og gir et annet perspektiv på krigen Rommel førte i Nord-Afrika enn biografien til Lemay, eller Lieb som fremhever den humane krigføringen. I likhet med Ford og Lindgjerdet studerer Martin Samuels Rommel som militær leder, men fokuserer på hvordan Rommels ledelse av 7. panserdivisjon samsvarer med Rommels infanteriledelse under første verdenskrig og tysk militærdoktrine. Videre presenterer historikerne Williamson Murray og Dieter Ose et viktig innblikk i kontroversene rundt Rommels ledelse i forsvaret av Frankrike i 1944, og Bastian Matteo Sciannas avhandling om italienernes syn på Rommel gir en unik synsvinkel på Rommel fra de ofte glemte italienske soldatene under Rommels kommando i ørkenfelttoget. David T. Zabecki presenterer et militærhistorisk syn på Rommel brukt for å kontekstualisere Rommels ry i Wehrmacht. Filmene «The Desert Fox» og «The Desert Rats» med James Mason i rollen som Erwin Rommel, fra henholdsvis 1951 og 1953, demonstrerer synet på Rommel allmuen fikk presentert i etterkrigstiden. En scene fra «Patton» fra 1970 gir et klart eksempel på hvordan Rommels ry strekker seg helt inn i en film om en amerikansk general Rommel ikke kjempet mot. Erwin Rommels egen bok «Infanteriet angriper» ble oversatt til norsk i 2014, og gir et unikt innblikk i Rommels beskrivelse av egne handlinger under første verdenskrig, og egen tankemåte.

Myten om Erwin Rommel er et heftig debattert emne blant historikere og krigsentusiaster verden over. I biografier og artikler har det blitt presentert overraskende varierende syn på den berømte feltmarskalken, og han er blitt presentert som både en opportunistisk general som utnyttet sitt nære forhold til Hitler for å stige i gradene, og som en apolitisk general som til støtte for motstandsbevegelsen bak Stauffenbergs attentatforsøk mot Hitler 20. juli 1944. Til tross for at Erwin Rommel er svært nøye undersøkt fra mange vinkler, finnes det lite forskning om hvordan myten om ham ble skapt, som undersøker Rommel uten å ta et klart standpunkt til hvorvidt presentasjonen passer inn i deres syn på feltmarskalken og regimet han kjempet sine slag for.

Ved bruk av eksempler fra forskningslitteratur og analyse av Rommels fremstilling i filmene «The Desert Fox» og «The Desert Rats», vil denne teksten presentere hvordan myten om Erwin Rommel ble skapt under den andre verdenskrig, og hvordan den endret seg frem til 1955 i etterkrigstiden. Rollen populærkultur som bøker og filmer spilte i utviklingen av myten vil bli drøftet, samt hvordan overgangen fra annen verdenskrig til den kalde krigen preget utviklingen av myten.

Skapelsen av Rommelmyten: Infanteriet angriper og Spøkelsesdivisjonen

Oppmerksomheten rundt Erwin Rommel startet først i 1937 etter at han selv utga «Infanteriet angriper» (*Infanterie greift an* er originaltittelen), en letlest militær håndbok for manøverkrigføring med infanteri.²¹ Rommel fremstiller seg selv fordelaktig i boken som ble en stor suksess i både militære og sivile kretser,²² og i filmen «Patton» fra 1970 om general George Patton tilegnes general Patton med å rope «Rommel, you magnificent bastard, I've read your book!»²³ I boken beskriver Rommel sin deltakelse under første verdenskrig som løytnant i infanteriet med både kart og skisser,²⁴ og han tilføyer sine egne betraktninger rundt hver aksjon.²⁵ I løpet av krigen ble Rommel tildelt «Pour le Mérite» av den tyske keiseren, og gjennom boken forklarer han nærmest hvorfor han fortjente det ettertraktede malteserkorset, og det er vanskelig å lese boken uten å få høye tanker om Rommels dyktighet som offiser. Som forfatter presenterer dermed Rommel et ukritisk bilde av egne ferdigheter som militær leder, elsket av egne menn og høyst respektert av motstanderne han beseirer. For eksempel hevder Rommel at menn fra Salernobrigaden ved fjellet Mrzli etter å ha kastet våpnene sine fra seg og overgitt seg til ham skal ha løftet ham opp på skuldrene sine og ropt «Leve Tyskland!» og jublet av glede.²⁶ At Rommel hadde vært en dyktig løytnant under første verdenskrig er det liten tvil om,²⁷ men gjennom hans egne beskrivelser av sin innsats bidrar Rommel kraftig til å spre sitt gode rykte.

Som leder for den 7. panserdivisjon, «Spøkelsesdivisjonen», i Frankrike økte Rommels berømmelse ytterligere, mye på grunn av hans offensive ledelse og en god dose flaks.²⁸ Han ledet stridsvognbataljonene sine i manøverbevegelser svært likt infanterienhetene under hans

---

²¹ Rommel 1937/2014: 5

²² Lieb 2013: 306

²³ Schaffner 1970 (51:50)

²⁴ Rommel 1937/2014: 75

²⁵ Ibid: 94

²⁶ Ibid: 238

²⁷ Samuels 2017: 311

²⁸ Lemay 2009/2010: 74

kommando i Caporetto i 1917,²⁹ og var den første i den tyske hæren til å bruke tyske 88mm luftvernkanoner som panservernkanoner ved et britisk motangrep ved Arras.³⁰ Rommel ble særlig kjent blant det tyske folk som en av de som bidro til gjennombruddet tvers gjennom den berømte «Maginot-linjen» om kvelden 16. mai.³¹ Etter gjennombruddet fortsatte Rommels fremre styrker ufortrødent videre vestover, og til tross for sin tallmessige underlegenhet spredte de fremste elementene i 7. panserdivisjon kaos i de bakre franske rekker.³² Rommel rykket frem med frontenhetene sine så raskt at han mistet forbindelsen både med delene av divisjonen som ikke rykket hurtig frem gjennom «Maginot-linjen» og resten av den tyske hæren, og kunne lett blitt avskåret fra resten av divisjonen sin om de franske styrkene hadde oppfattet muligheten.³³ På veien tilbake for å gjenopprette forbindelsen med styrkene sine klarte Rommel å personlig overtale franske styrker på flere tusen mann til å overgi seg til ham.³⁴ For hans offensive tilstedeværelse og vilje til å utsette seg for fare ved frontlinjen ble han høyt respektert av soldatene sine.³⁵ Rommels divisjon klarte under felttoget å ta til fange nesten 100 000 soldater med relativt små tap på under 1000 soldater og 42 stridsvogner,³⁶ men dette var ifølge en oberst fra 5. panserdivisjon likevel blant de høyeste tapstallene hos en divisjon i den tyske hæren.³⁷

Rommels popularitet blant det tyske folk etter invasjonen av Frankrike var i stor grad takket være propagandaapparatet til Goebbels, blant annet gjennom filmen «Sieg im Westen» som ble vist i tyske kinosaler i 1941,³⁸ hvor Rommel med stor iver bidro til å gjenscape flere kampscener.³⁹ Under invasjonen av Frankrike høstet Rommel også anerkjennelse fra sine motstandere, som general Marcel Ihler fra 9. franske armékorps og generalmajor Victor Fortune fra 51. skotske divisjon, som begge ble forbløffet over fremrykningshastigheten til «Spøkelsesdivisjonen».⁴⁰ På det meste hadde divisjonen forflyttet seg 260 kilometer i løpet av 24 timer.⁴¹ Det er tydelig at suksessen til 7. panserdivisjon under Rommels ledelse bidro sterkt til å styrke ryktet hans som en dyktig militær leder, som behersket evnen til

---

²⁹ Samuels 2017: 325

³⁰ Lemay 2009/2010: 82

³¹ Ibid: 73

³² Neidell 2020

³³ Lemay 2009/2010: 76

³⁴ Ibid: 78

³⁵ Samuels 2017: 321

³⁶ Ibid: 309

³⁷ Lemay 2009/2010: 92

³⁸ Ibid: 103

³⁹ Lemay 2009/2010: 99

⁴⁰ Ibid: 90

⁴¹ Ibid:91

improvisasjon.⁴² Heldigvis for Rommel bidro det enorme kaoset i de franske rekkene til å skape gunstige muligheter som han kunne utnytte, men det kan samtidig argumenteres for at han skapte sin egen flaks ved slik offensiv fremrykning. Til tross for sin delaktighet var Rommels berømmelse begrenset til det tyske rikets grenser.⁴³

«Ørkenreven» i sitt rette element

Det var i den nordafrikanske ørkenen Rommels rykte steg til mytisk status internasjonalt.⁴⁴ Som øverstkommanderende for «Afrikakorpset», en tysk-italiensk kampenhet, klarte Rommel fra 1941 til 1943 gang på gang å overliste britiske og senere amerikanske styrker, og vant seg tilnavnet «Ørkenreven» fra den britiske og amerikanske pressen.⁴⁵ Ved sin ankomst i februar 1941 klarte Rommel å lure britene til å tro at han hadde en tallmessig overlegen styrke ved bruk av blant annet pappstridsvogner og flymotorer montert på lastebiler.⁴⁶ De britiske styrkene som hadde presset en tallmessig overlegen italiensk armé langt tilbake i Libya,⁴⁷ trakk seg hurtig tilbake. Stikk i strid med ordre fra den tyske overkommandoen om at Afrikakorpset skulle holde en defensiv posisjon ved en forsvarslinje, gikk Rommel på offensiven.⁴⁸ Fra 31. mars til 11. april klarte Rommel å jage den britiske 8. armé over 1000 kilometer østover, fra Libya til den egyptiske grensen, med unntak av havnebyen Tobruk, en tidligere italiensk festning som britene hadde befestet videre med 9. australske divisjon og en infanteribrigade, samt to stridsvognavdelinger.⁴⁹ Tobruk ble en torn i siden på Rommel, og han kunne ikke rykke videre innover i Egypt uten fare for at forsvarerne ved Tobruk skulle kutte forsyningslinjene hans. Til tross for flere desperate og tidvis hodeløse forsøk på å erobre havnebyen av Rommel holdt «Rottene fra Tobruk» stand,⁵⁰ og påførte de angripende styrkene tap på over 1200 mann innen april var omme.⁵¹ Rommels tidlige suksess i ørkenkrigen ble nesten bortkastet gjennom de mange mislykkede forsøkene på å ta Tobruk, kun ved å slå tilbake de britiske unnsetningsforsøkene i løpet av mai og juni klarte Rommel å berge sitt rykte.⁵²

---

⁴² Samuels 2019: 334

⁴³ Lemay 2009/2010: 99

⁴⁴ Murray 2006: 30

⁴⁵ Campo 2019: 68

⁴⁶ Lemay 2009/2010: 110

⁴⁷ Ford & Lindgjerdet 2018: 8

⁴⁸ Murray 2006: 28

⁴⁹ Lemay 2009/2010: 124

⁵⁰ Campo 2019: 31

⁵¹ Lemay 2009/2010: 137

⁵² Campo 2019: 31

Til tross for den variable starten på krigen i den afrikanske ørkenen, ble Rommel stadig mer berømt i Tyskland takket være den store innsatsen fra nazipropagandaen.⁵³ Goebbels presenterte «Afrikakorpset» som et eksempel på utvidelsen av den tyske operasjonssfæren til et nytt kontinent, og fremstillingen ble godt hjulpet av den allerede kjente Rommels tilstedeværelse, til tross for at et regelrett ordrebrudd lå til grunn.⁵⁴ I tyske kinosaler ble ørkenkrigen presentert i et nærmest romantisk lys, med videoer av palmer, soldater som stekte egg på et glovarmt panser, og soldater som koste seg i ørkenvarmen, selv om det var langt fra sannheten.⁵⁵ Det tyske folk ble gjennom ukerevyer og aviser presentert filmklipp og bilder av Rommel som planla angrep, studerte frontlinjen med en kikkert, eller kommanderte fra toppen av et pansret kjøretøy.⁵⁶ Det enorme fokuset på ørkenkrigen kan forklares med at det mellom invasjonen av Balkan i april 1941 og invasjonen av Sovjetunionen 22. juni 1941 var den eneste aktive stridsarenaen for Wehrmacht, og Afrikakorpsets leder var allerede godt kjent for det tyske folk. Fokuset på krigsarenaen i ørkenen kan utvilsomt ha hjulpet på Rommels allerede høye status.

Blant soldatene sine var Rommel svært populær til tross for de mislykkede forsøkene på å ta Tobruk⁵⁷, og under hans kommando følte de seg som elitesoldater.⁵⁸ Sammen med soldatene sine utsatte Rommel seg utallige ganger for fare ved frontlinjen,⁵⁹ fremfor å oppholde seg trygt bak fronten som de britiske kommandantene.⁶⁰ For å holde oversikten observerte Rommel frontlinjen ofte fra luften, men var han misfornøyd med innsatsen til en avdeling kunne han ofte be piloten sin trosse kuleregn for å lande midt i kampene for å gi nye føringer, før han tok av igjen.⁶¹ Selv om Rommels sterke personlighet og forsøk på å frikjenne seg selv fra svake militære prestasjoner ofte brakte ham på kant med sine offiserer,⁶² var hans uredde opptreden ved fronten med på å gjøre ham elsket av soldatene sine.⁶³ Dette gjaldt ikke bare de tyske soldatene, men også de italienske soldatene,⁶⁴ som så hvordan Rommel spiste samme mat som soldatene sine, og ofte befant seg ved fronten. Rommel var dermed i soldatenes øyne

---

⁵³ Lemay 2009/2010: 143

⁵⁴ Murray 2006: 28

⁵⁵ Lemay 2009/2010: 146

⁵⁶ Ibid: 144

⁵⁷ Scianna 2018: 138

⁵⁸ Lemay 2009/2010: 163

⁵⁹ Ibid: 164

⁶⁰ Ibid: 154

⁶¹ Lemay 2009/2010:165

⁶² Scianna 2018: 129

⁶³ Lemay 2009/2010: 164

⁶⁴ Scianna 2018: 142

den rake motsetningen til den italienske øverstkommanderende Ettore Bastico, som hadde hovedkvarter 250 mil bak fronten.⁶⁵

Etter å ha brukt store mengder krigsmateriell og menn i et forsøk på å slå tilbake operasjon «Crusader» måtte Rommel bryte beleiringen av Tobruk og trekke restene av Panzergruppe Afrika vestover for å unngå å bli omringet av den 8. armé.⁶⁶ Til tross for at Rommel måtte trekke styrkene sine vestover hadde han påført større tap hos britene enn blant sine egne, blant annet ved hjelp av sine egenrådige offiserer som utnyttet muligheter mens de dukket opp.⁶⁷ I motsetning til de britiske styrkene brøt ikke de tysk-italienske styrkene stridskontakt ved mørkets frembrudd,⁶⁸ og fikk ofte overtaket gjennom forflytning i løpet av natten. Rommels rykte som en offensiv leder som ofte slo til uventet og med stor konsentrasjon av styrkene sine avverget også flere mulige angrep fra de britiske styrkene.⁶⁹ Den psykologiske effekten av Rommels rykte hjalp ham kraftig til å unngå aggressive fremstøt fra de britiske styrkene under hele ørkenkrigen, britene kunne ved flere anledninger omringet og utslettet flere av enhetene hans.⁷⁰

Under Rommels retrett vestover forbi Benghazi til Mersa Brega påførte han store tap på de britiske styrkene med overraskende motangrep.⁷¹ 21. januar 1942 gikk han igjen på offensiven,⁷² og omringet og utslettet en hel britisk panserdivisjon med kun tap av 3 stridsvogner, 3 offiserer og 11 soldater.⁷³ 29. januar lurte Rommel britene ut av Benghazi og gjenerobret havnen med stort krigsbytte, og Hitler forfremmet ham til generaloberst neste dag.⁷⁴ Etter den vellykkede retretten, rundt 50 mil på en enkelt måned,⁷⁵ og de vellykkede gjenerobringene til tross for britisk materiell overlegenhet, steg Rommels status blant de vestlige allierte. Pressen i Storbritannia og USA hadde overdrevet den britiske posisjonen etter «Crusader» og forutsett utslettelsen av Rommels styrker,⁷⁶ dermed virket Rommels små seire vesentlig mer imponerende. Ifølge Goebbels var Rommel nå like berømt i USA som i

---

⁶⁵ Lemay 2009/2010: 170

⁶⁶ Scianna 2018: 129

⁶⁷ Lemay 2009/2010: 192

⁶⁸ Ibid: 191

⁶⁹ Ibid: 190

⁷⁰ Ibid: 130

⁷¹ Ibid: 200

⁷² Campo 2019: 47

⁷³ Lemay 2009/2010: 205

⁷⁴ Lemay 2009/2010: 206

⁷⁵ Ibid: 201

⁷⁶ Campo 2019: 47

både Tyskland og England,⁷⁷ og i 1942 kom Rommel på andreplass på den amerikanske listen over kjente tyskere, kun slått av Hitler.⁷⁸ På britisk side måtte Winston Churchill innrømme ovenfor Underhuset at Rommel var en særdeles dyktig general, og general Auchinleck måtte utsende et kommuniké til offiserene sine om å unngå all praten om «deres venn Rommel» og den negative effekten det hadde på troppene deres.⁷⁹ Rommels evner som militær leder var i ferd med å stige til mytisk status, både på aksemaktens og de vestlige alliertes side.⁸⁰

Etter at «Panzerarmee Afrika» hadde tvunget britene tilbake til stillinger ved Gazala,⁸¹ klarte Rommel fra 26. mai frem til 14. juni 1942 å bryte gjennom forsvarslinjene og nedkjempe store deler av den britiske styrken.⁸² De gjenværende restene av 8. armé flyktet østover mot Egypt, og Rommel omringet Tobruk innen 18. juni.⁸³ Denne gangen hadde Rommel hellet med seg, og innen 21. juni hadde «Panzerarmee Afrika» erobret Tobruk, og tatt over 33 000 krigsfanger.⁸⁴ Seieren ved Tobruk førte til at Hitler forfremmet Rommet til feltmarskalk 22. juni 1942,⁸⁵ den høyeste graden i det prøyssiske gradssystemet som etter tradisjonen medførte at man ikke kunne tvangspensjoneres eller degraderes.⁸⁶ Rommels seier ved Tobruk skapte store avisoverskrifter på både tysk-italiensk og britisk side,⁸⁷ og Churchill avverget enhver kritikk mot egen ledelse ved å legge skylden på den militære ledelsen, og henviser til Rommels dyktighet.⁸⁸ I løpet av juli 1942 ble også Erwin Rommels legendariske kallenavn, «Ørkenreven», omtalt i aviser på alliert side.⁸⁹

Krigslykken snudde for Rommel etter at hans utslitte tropper etter de siste ukenes kamper forfulgte den flyktende 8. armé under Auchinleck til Mersa Matruh, før de britiske styrkene etter oppholdende kamper trakk seg tilbake til forsvarsstillinger ved El Alamein.⁹⁰ Både «Panzerarmee Afrika» og den 8. armé var utslitte og hadde tapt store mengder stridsmaterieell,⁹¹ men hverken de tysk-italienske styrkene eller de britiske styrkene klarte å

---

⁷⁷ Lemay 2009/2010: 214

⁷⁸ Ibid: 214

⁷⁹ Campo 2019: 57

⁸⁰ Lemay 2009/2010: 215

⁸¹ Ford & Lindgjerdet 2018: 9

⁸² Lemay 2009/2010: 230

⁸³ Murray 2006: 28

⁸⁴ Lemay 2009/2010: 234

⁸⁵ Lieb 2013: 310

⁸⁶ Lemay 2009/2010: 239

⁸⁷ Ose 1986: 8

⁸⁸ Lemay 2009/2010: 243

⁸⁹ Campo 2019: 68

⁹⁰ Ford & Lindgjerdet 2018: 60

⁹¹ Ibid: 56

beseire motparten etter 26 dager med kamper.⁹² Både Rommel og Auchinleck så seg nødt til å la troppene sine hvile og gjenoppbygge stridsevnen sin før de kunne gjenoppta stridighetene, men der Rommels forsyningslinjer strakk seg tilbake til Tripoli hadde Auchinleck og hans etterfølger fra 12. august, generalløytnant Bernard Montgomery,⁹³ kort vei til havnene i Egypt.⁹⁴ Rommels lange forsyningslinjer førte til at de britiske kunne erstatte materiell og enheter vesentlig raskere enn ham.

I et forsøk på å slå den 8. armé før de ble for overlegne gikk Rommel på offensiven igjen på kveldstid 30. august med det første slaget om El Alamein.⁹⁵ Med minimale ressurser som drivstoff, ammunisjon og stridsvogner, britisk luftoverlegenhet og en kampplan fanget opp av britisk etterretning, så de tysk-italienske styrkene seg tvunget til å avblåse angrepet 2. september etter store tap i løpet av offensiven.⁹⁶ Rommel ble hentet hjem til Tyskland 22. september for rehabilitering.⁹⁷ etter å ha vært den eneste offiseren som hadde vært tilstede under hele kampanjen, og helsen hans var blitt kraftig svekket.⁹⁸ Mens Rommel restituerte hjemme i Tyskland, møtte han 3. oktober et pressekorps samlet av Goebbels og ga klar melding om at Rommels styrker aktet å slå britene og erobre Kairo og Alexandria.⁹⁹ Slik ble Rommels rykte styrket, til tross for den svake militære posisjonen Panzerarmee Afrika befant seg i.¹⁰⁰

23. oktober angrep Montgomerys styrker de tysk-italienske stillingene ved El Alamein som et ledd i operasjon «Lightfoot», mens Rommel fortsatt var i Tyskland.¹⁰¹ I løpet av den andre dagen av operasjonen døde Rommels erstatte, general Georg Stumme av et hjerteattakk,¹⁰² og da Rommel kom tilbake natt til 26. oktober var de tysk-italienske styrkene presset hardt tilbake, og var svært underlegne den 8. armé i både mannskap og materiell.¹⁰³ Til tross for det måtte Montgomery endre planen etter flere dagers kamp med Rommel styrker, som ble sakte men sikkert svakere etter flere små motangrep.¹⁰⁴ Fra 1. november klarte «Montys» 8. armé å

---

⁹² Ibid: 72

⁹³ Lemay 2009/2010: 253

⁹⁴ Ford & Lindgjerdet 2018: 79

⁹⁵ Ibid: 82

⁹⁶ Ibid: 87

⁹⁷ Lieb 2013: 315

⁹⁸ Ford & Lindgjerdet 2018: 96

⁹⁹ Lemay 2009/2010: 263

¹⁰⁰ Ford & Lindgjerdet 2018: 101

¹⁰¹ Murray 2006: 28

¹⁰² Lemay 2009/2010: 266

¹⁰³ Campo 2019: 132

¹⁰⁴ Ford & Lindgjerdet 2018: 123

utnytte at Panzerarmee Afrikas ressurser smuldret opp i den desperate forsvarskampen gjennom operasjon «Supercharge», og 4. november var de tysk-italienske styrkene i full retrett vestover.¹⁰⁵ De britiske styrkene hadde vunnet slaget om El Alamein, men Rommel klarte å berge store deler av sine resterende styrker i et hurtig tilbaketog,¹⁰⁶ mye takket være «Montys» forsiktighet fremfor egen dyktighet.¹⁰⁷

Til tross for den lange tysk-italienske retretten etter El Alamein, helt til forsvarslinjen «Mareth-linjen» i Tunisia,¹⁰⁸ fikk Rommel en siste seier i Nord-Afrika. Aksemaktenes styrker var i ferd med å bli omringet i en knipetangmanøver med Montgomerys 8. armé på vei fra øst, og den nylig ankomne britisk-amerikanske styrken bestående av britenes 1. armé og amerikanernes 2. korps fra vest.¹⁰⁹ For ikke å bli fanget mellom hammeren og ambolten gikk Rommel til angrep på det han anså som det svakeste ledd, amerikanerne.¹¹⁰ Med begrensede styrker (takket være en intern strid med general Hans-Jürgen von Arnim) innledet Rommel operasjon «Sturmflut» og gikk til angrep på de uerfarne amerikanerne ved Kasserinepasset 19. februar 1943.¹¹¹ Til tross for amerikanske tap på 6500 mann, og britiske tap på 4000 mann,¹¹² kan Rommels offensiv ved Kasserinepasset sees på som intet mindre enn en smekk på amerikanernes fingre, som gikk gjennom en ilddåp i moderne krigføring. Til tross for tapene på amerikansk og britisk side, ble ingen strategiske mål oppnådd under operasjonen. Amerikanerne lærte fort av sine feil, øverstkommanderende Eisenhower gjorde endringer i ledelsen,¹¹³ og allerede 23. februar følte Rommel seg tvunget til å gi opp offensiven på grunn av manglende materiell til å fortsette.¹¹⁴ Den strategiske situasjonen for de tysk-italienske styrkene var kritisk, og da Rommel forlot Afrika for godt 9. mars 1943 forsøkte han å skaffe dem flere ressurser og en mulighet for tilbaketrekking, uten å lykkes hverken hos Hitler eller Mussolini.¹¹⁵

Tapet for den numerisk overlegne britiske 8. armé under general Bernard «Monty» Montgomery bidro ikke til å ødelegge den etablerte myten om Rommel. Etter at den utslitte

---

¹⁰⁵ Ibid: 131

¹⁰⁶ Lieb 2013: 311

¹⁰⁷ Ford & Lindgjerdet 2018: 132

¹⁰⁸ Ibid: 147

¹⁰⁹ Ibid: 150

¹¹⁰ Lemay 2009/2010: 300

¹¹¹ Ibid: 305

¹¹² Ford & Lindgjerdet 2018: 178

¹¹³ Ford & Lindgjerdet 2018: 179

¹¹⁴ Ibid: 176

¹¹⁵ Scianna 2018: 136

Panzerarmee Afrika ble stanset ved El Alamein bidro de fryktelig lange forsyningslinjene til Rommel, og de korte forsyningslinjene til britene til at det kun var et tidsspørsmål om når krigslykken ville snu for godt. For den tyske overkommandoen var Afrika kun et sidespor med kun 3 divisjoner involvert sammenlignet med de 179 divisjonene i aksjon på østfronten,¹¹⁶ mens for den britiske overkommandoen var det den eneste aktive slagmarken i nærheten av Europa. Den lille seieren ved Kasserinepasset bidro til å gi Rommel en liten opptur før han dro fra Afrika, og hans betydelige renommé ble dermed ikke ødelagt av britisk og amerikansk seier, og Rommel kunne gi fra seg ledelsen av Panzerarmee Afrika som en seierherre.¹¹⁷

Betydningen av kampanjen i Nord-Afrika for etableringen av den internasjonale myten om Rommel er signifikant. Til tross for en stor delaktighet i det vellykkede felttoget under invasjonen av Frankrike var Rommel kun en divisjonskommandør, og æren falt heller på mannen som skapte planen, Erich von Manstein, eller lederen for 19. panserkorps general Heinz Guderian.¹¹⁸ I Afrika var Rommel øverstkommanderende, og til tross for sin numerisk underlegne styrke klarte han å utnytte situasjonsbildet svært godt og slå noen av de beste troppene det britiske imperiet hadde å by på.¹¹⁹ I motsetning til de tyske slagmarkene ellers i Europa var også ørkenkrigen kjent som en «krig uten hat» med god behandling av krigsfanger fra begge sider.¹²⁰ Blant annet ignorerte Rommel ordre fra Hitler og den tyske overkommandoen om henrettelse av tyske politiske flyktninger og britiske kommandosoldater tatt til fange under kamp mot aksemaktens styrker.¹²¹ Rommels stabssjef i 1942, Siegfried Westphal fortalte selv i sine memoarer at Rommel skulle ha brent ordren om henrettelse av britiske kommandosoldater umiddelbart etter mottagelse.¹²² Blant de allierte forble Rommel kjent for sin gode behandling av krigsfanger og sine motstandere,¹²³ et viktig steg i det ridderlige inntrykket som hadde festet seg i folks assosiasjoner til feltmarskalken.¹²⁴

Selve myten om Rommel kan knyttes til flere elementer. Goebbels og det tyske propagandaapparatet utnyttet den tyske tilstedeværelsen i Afrika til det fulle,¹²⁵ og som

---

¹¹⁶ Lemay 2009/2010: 441

¹¹⁷ Ford & Lindgjerdet: 178

¹¹⁸ Zabecki 2016: 30

¹¹⁹ Ford & Lindgjerdet 2018: 30

¹²⁰ Lieb 2013: 320

¹²¹ Ibid: 315

¹²² Lieb 2013: 315

¹²³ Campo 2019: 160

¹²⁴ Lieb 2013: 320

¹²⁵ Lemay 2009/2010: 144

øverstkommanderende falt naturligvis mye av glansen på «Ørkenreven». Rommel selv utnyttet etter Goebbels egen mening propagandaapparatet til det fulle,¹²⁶ og omga seg med fotografer, krigskorrespondenter og kamerafolk for å presentere seg selv i et godt lys.¹²⁷ Rommels ønske om å sette seg selv i et godt lys kan sees i sammenheng med at han ikke mottok «Pour le Mérite» under første verdenskrig for sin erobring av fjellet Matajur,¹²⁸ og ikke ville oppleve en slik frarøvelse av ære som han anså det igjen. På britisk og amerikansk side ble Rommel kjent som en stor militær strateg i januar 1942,¹²⁹ og etter hans seire ved Gazala og Tobruk i mai og juni 1942 fattet britisk og amerikansk presse stor interesse for Rommel.¹³⁰ Med det store rampelyset på seg ble Rommels seire, tap og retrett studert fra flere kanter, og selv hans lange tilbaketrekking fra El Alamein til Tunisia ble anerkjent av militærhistorikere som en svært god manøver.¹³¹ Det enorme fokuset på Rommel kan vurderes som en del av kjernen i Rommelmyten, hans berømmelse var blitt så stor at både de som mislikte Rommel av forskjellige grunner og hans beundrere diskuterte ham. Slik steg Rommel fra å være en dristig generalløytnant til å bli den mytiske «Ørkenreven», en skikkelse som han egne elsket, og fienden fryktet og beundret.¹³²

Rommels siste år

Resten av den andre verdenskrig bidro i liten grad til å endre myten om Erwin Rommel. I forkant av den allierte invasjonen av Frankrike ble Rommel utnevnt til øverstkommanderende for Armégruppe B 15. januar 1944 av , og benyttet seg av sine erfaringer fra beleiringen av Tobruk i forbedringen av «Festung Europa».¹³³ Alliert luftoverlegenhet var nærmest total under invasjonen av Frankrike, og Rommel var en av få i offiserer i Wehrmacht som forutså dette og gjorde tilpasninger i forsvarsplanene med dette i tankene.¹³⁴ I kulissene foregikk det en kamp mellom Rommel og øverstkommanderende for vestfronten, feltmarskalk Gerd von Rundstedt, om valg av forsvarsplan.¹³⁵ Rommel ville møte de allierte ved strandkanten, mens von Rundstedt ville sette inn stridsvogner underlagt kommandanten for Panzergruppe West,

---

¹²⁶ Ibid: 238

¹²⁷ Ibid: 143

¹²⁸ Lieb 2013: 306

¹²⁹ Campo 2019: 114

¹³⁰ Ibid: 101

¹³¹ Scianna 2018: 143

¹³² Lemay 2009/2010: 213

¹³³ Murray 2006: 30

¹³⁴ Ose 1986: 9

¹³⁵ Lemay 2009/2010: 349

general Leo Geyr von Schweppenburg, i et motangrep etter at de allierte hadde gått i land.¹³⁶ I valget mellom de to alternativene valgte Hitler et kompromiss som ingen av kommandantene hans var fornøyd med.¹³⁷ Under invasjonen av Frankrike bidro Rommels tilstedeværelse med lite annet enn en forhøyet moral hos troppene, og en tro blant det tyske folk på seier ettersom den berømte feltmarskalken var blant ledelsen.¹³⁸ Det er uvisst om en gjennomføring av Rommels planer hadde utgjort noen forskjell på resultatet av den allierte invasjonen,¹³⁹ og det kan konkluderes med at med unntak av utbedringen av de fraværende forsvarsverkene langs kysten utgjorde Rommel liten forskjell på invasjonen.

Etter at den allierte invasjonen av Frankrike fikk sitt livsviktige fotfeste i Normandie mens store deler av den tyske kommandoen var fraværende,¹⁴⁰ beholdt det tyske folk fortsatt troen på en mulig seier i Frankrike, mye takket være at propagandaen fremhevet Rommels tilstedeværelse.¹⁴¹ Etter at Rommel havnet på sykehuset alvorlig såret etter at bilen hans ble beskyttet av en Spitfire 17. juli,¹⁴² ble Rommel kun gjenstand for offentlighetens lys en siste gang før han begikk selvmord. På en pressekonferanse i Paris 1. august 1944 besvarte han ryktene om hans fravær fra fronten som florerte etter ulykken.¹⁴³ Resten av sitt liv ble Erwin Rommel ikke nevnt igjen av den tyske pressen før den overraskende nyheten om hans dødsfall 15. oktober og begravelsesseremonien 18. oktober som ble vist i ukerevyene i Tyskland.¹⁴⁴ Dødsfallet kom ifølge den tyske pressen på grunn av skadene fra 17. juli, og førte til flere spekulasjoner før krigens slutt blant de med nærmere kjennskap til Rommel om den sanne årsaken til dødsfallet.¹⁴⁵ De forskjellige teoriene om årsaken til dødsfallet ble lagt død av Manfred Rommel kort tid etter krigens slutt, da han fortalte under ed at faren hadde tatt sitt liv på ordre fra Adolf Hitler.¹⁴⁶ Til tross for Erwin Rommels død, var myten om «Ørkenreven» fortsatt i full utvikling.

---

¹³⁶ Ose 1986: 10

¹³⁷ Murray 2006: 31

¹³⁸ Lemay 2009/2010: 365

¹³⁹ Ose 1986: 11

¹⁴⁰ Murray 2006: 32

¹⁴¹ Lemay 2009/2010: 372

¹⁴² Lieb 2013: 313

¹⁴³ Lemay 2009/2010: 413

¹⁴⁴ Ibid: 433

¹⁴⁵ Lemay 2009/2010: 435

¹⁴⁶ Ibid: 436

Fremstillingen av Erwin Rommel i «The Desert Fox» og «The Desert Rats»

I årene etter den andre verdenskrig ble stadig det mindre fokus på Erwin Rommel i den internasjonale pressen,¹⁴⁷ men frem til 1955 skulle Rommel få stort fokus gjennom bøker og to Hollywood-filmer.¹⁴⁸ Gjennom fremstillingen av Erwin Rommel i bøker og særlig filmene, skulle myten om «Ørkenreven» utvikle seg fra en kjent militær skikkelse til å omfatte Rommels uklare rolle i Stauffenbergs attentat 20. juli 1944, som førte til hans selvmord 15. oktober. Den Erwin Rommel som det internasjonale filmpublikummet så på lerret i den kjente filmen «The Desert Fox» fra 1951,¹⁴⁹ og igjen i filmen «The Desert Rats» fra 1953,¹⁵⁰ bidro sterkt til å utvikle myten om «Ørkenreven».¹⁵¹

I 1951 utga 20th Century Fox ut filmen «The Desert Fox», hvor den britiske skuespilleren James Mason spilte hovedrollen som Erwin Rommel. Filmen viet i motsetning til den internasjonale pressens dekning av Rommel lite fokus på Rommels evner som militær leder,¹⁵² og viet istedenfor en stor del av filmen til Rommels antatte involvering i Claus von Stauffenbergs mislykkede attentatforsøk mot Adolf Hitler 20. juli 1944. Filmens manusforfatter Nunnally Johnson baserte filmen hovedsakelig på biografien om Erwin Rommel skrevet året før av brigader Desmond Young, «The Desert Fox».¹⁵³ Young hadde møtt Rommel som krigsfange under felttoget i juni 1941, og etter krigens slutt hadde hans fascinasjon for motstanderen ført ham på et selvpålagt oppdrag for å finne ut sannheten bak Ørkenrevens brå dødsfall. Boken hadde vært en bestselger i det vestlige Europa ved dens utgivelse,¹⁵⁴ og filmen ble også en braksuksess i det vestlige Europa.¹⁵⁵ «The Desert Fox» bidro i stor grad til å utvikle den eksisterende myten om Erwin Rommel til å omfatte hans antatte rolle som motstandsmann mot nazismen og Adolf Hitler populærkulturelt i det vestlige Europa.

Sjefen for 20th Century Fox, Darryl Zanuck, hadde tidligere vært stasjonert i Nord-Afrika som en oberst i den amerikanske hær, og ønsket å lage krigsfilmer som en erstatning for gangster- og westernfilmene utgitt i Hollywood de første årene etter andre verdenskrig.

---

¹⁴⁷ Campo 2019: 178

¹⁴⁸ Major 2019: 227

¹⁴⁹ Hathaway 1951 [film]

¹⁵⁰ Wise 1953 [film]

¹⁵¹ Campo 2019: 274

¹⁵² Ibid: 72

¹⁵³ Major 2019: 213

¹⁵⁴ Campo 2019: 245

¹⁵⁵ Lemay 2009/2010: 443

Manglende mulighet for anskaffelse av nok utstyr til å kunne lage en film med hovedfokus på ørkenkrigen gjorde at fokuset ble flyttet til Erwin Rommels deltakelse i motstandsbevegelsen bak Claus von Stauffenbergs attentatforsøk. En ren krigsfilm ville vært for dyr for 20th Century Fox.¹⁵⁶ En film som ikke involverte amerikanere kunne også lettere selges internasjonalt av det amerikanske Hollywood, i den ømfintlige politiske perioden hvor Vest-Tyskland var delvis underlagt de allierte styresmaktene.¹⁵⁷ Filmen ble utgitt i august 1952 i Tyskland, forsinket og dubbet til tysk med enkelte endringer i manuset, for å unngå for sterke reaksjoner fra de ytterliggående fraksjonene i Vest-Tyskland. Til tross for variabel mottakelse fra flere avisers filmkritikere, ble «The Desert Fox» den mest innbringende Hollywood-filmen i Vest-Tyskland i 1952.¹⁵⁸

«The Desert Fox» begynner med et mislykket attentatforsøk på Rommels liv utført av britiske kommandosoldater i 1941. Filmen viser deretter Rommels retur til et Afrikakorpset sterkt presset under det andre slaget ved El Alamein, før Rommel ignorerer en direkte ordre fra Hitler og trekker styrkene sine tilbake. Etter et restitusjonsopphold ved et sykehus hjemme i Tyskland får Rommel ansvar for oppbygging av forsvarsverk til «Festung Europa», og havner under feltmarskalk Gerd von Rundstedt, som gir ham en innføring i hvordan tilværelsen for de tyske generalene under Hitler er, med en innskrenking av operasjonsfrihet. Før D-day får Rommel et besøk av sin gamle venn dr. Karl Strölin som oppfordrer Rommel til motstand. Etter D-day bestemmer Rommel seg for å bli delaktig i motstandsbevegelsen Strölin har nevnt for ham, men forsøker først nytteløst å overbevise Hitler om en ny taktikk med tanke på den vanskelige militære situasjonen etter den allierte invasjonen. Mens Rommel er under behandling etter bilulykken forårsaket av Spitfire-angrep 17. juli mislykkes Claus von Stauffenberg i attentatforsøket mot Hitler. Rommel blir senere overbevist av to utsendte generaler fra Hitler om å ta sitt liv som følge av motstandsbevegelsen han var delaktig i, for å redde konen Lucie og sønnen Manfred. Filmen avslutter med en monolog av Young om Rommel og hans tid i Afrika, og en hyllest av Rommel fra en Churchill-imitator.

Filmen «The Desert Fox» bygger på hendelsesforløpet fremlagt av Desmond Young i boken hans med samme navn fra 1950. I tillegg til å ha en liten rolle i filmen hvor han spiller seg selv i sitt møte med feltmarskalk Erwin Rommel, bidrar Desmond Young med fortellerstemme underveis i filmen. Youngs fortellerstemme gir hele filmen et

---

¹⁵⁶ Major 2019: 215

¹⁵⁷ Ibid: 212

¹⁵⁸ Ibid: 224

dokumentarpreg som gjør det lettere for filmens publikum å ta hendelsesforløpet som ubestridt fakta. Filmen trekker følgelig de samme konklusjonene om Rommel som Young selv trakk i boken sin, og setter Rommel i et svært godt lys. Konklusjonene Young har trukket etter intervjuer med Rommels enke, Lucie Rommel, og sønnen hans Manfred, og offisielle dokumenter fra Wehrmachts arkiv presenteres som fakta, og gir publikum et inntrykk av at filmen viser de faktiske hendelsene. Ettersom filmen var svært suksessfull bidro den til å både fremme og videreutvikle myten om Erwin Rommel for et internasjonalt publikum. Tidligere var Rommel internasjonalt kjent som «Ørkenreven», den dyktige generalen som herjet med de britiske styrkene i ørkenen i Nord-Afrika, på en slagmark ansett som fri for krigsforbrytelsene tett knyttet til de andre slagmarkene Wehrmacht kjempet på. Ved å knytte Rommel til motstanden mot nazismen og Hitler som kulminerte i Stauffenbergs attentatforsøk mot Hitler 20. juli 1944, knytter filmen det eldre bildet av militærhelten Rommel til det nye bildet av motstandsmannen Rommel, og konstruerer dermed «den gode tysker».

Rommel presenteres tidlig som en nobel offiser med et klart moralsk kompass. Få minutter inn i filmen når daværende oberstløytnant Desmond Young er blitt tatt til fange av tyskerne, blir han beordret av en tysk major om å be det britiske artilleriet stanse sin ildgivning mot Afrikakorpset og fangenes nåværende posisjon, fordi de treffer sine egne tilfangetatte soldater. Young mener at ordren er i strid med Genève-konvensjonen og nekter, og kort tid etter bekreftes det av den nettopp ankomne Erwin Rommel. Young slipper med det å bli tvunget til å løpe gjennom artilleriild. Litt senere karakteriserer Rommel i samtale med Bayerlin den nyankomne ordren fra Hitler om «ingen retrett, seier eller død» som kriminelt dum, fordi den vil føre til utslettelsen av hele Rommels styrke om den gjennomføres, og river ordren i stykker.¹⁵⁹ Slik fremmer filmen et bilde av Rommel som en mann av høy moralsk integritet.

I filmen presenteres Rommel som en naiv soldat som adlyder ordre, men som sakte men sikkert innser at det beste for hele Tyskland er å bli kvitt Hitler, og han må selv bli aktiv. Soldaten Rommel uttrykker gjentatte ganger at han som soldat holder seg utenfor politiske spørsmål. I samtale med dr. Karl Strölin uttrykker Rommel høylytt at en soldats oppgave er å følge ordre fra sine overordnede, og at uten et slikt system ville det bli ren kaos. Strölin mener at Rommel gjemmer seg bak soldatæren sin ved ikke å stille spørsmål ved den tvilsomme ledelsen fra Hitler, og at han ikke vil fortelle hva han egentlig mener. Gjennom samtalene

---

¹⁵⁹ Hathaway 1951 (23:33)

med Strölin fremstår Rommel veldig naiv, som tror blindt på hva ledelsen i nazipartiet definerer som kommunister. I sykesengen sin etter det afrikanske felttoget er det også tydelig at det aldri hadde falt Rommel inn at Hitler ville henrette ham. Rommels tankegang endres gjennom filmen, og i samtale med sin kone Lucie er det tydelig at han har sine tvil om hva han kan og bør gjøre. Det er i samtale med von Rundstedt at Rommel bestemmer seg for å bli med i motstandsbevegelsen for alvor, etter å ha øynet et håp om hva de som offiserer kunne utrette i krigen uten å ha hendene sine bundet av Hitler. Etter dette snakker Rommel til og med Hitler midt imot under møtet deres 17. juni, en klar endring fra soldaten som vegret seg for å motsette seg Hitlers ordre om «seier eller død» ved El Alamein. Slik gir filmen et inntrykk av at Rommel var en ærverdig soldat som adlød ordre, men som innså det gale med naziledelsen i løpet av krigen og deltok i motstandsbevegelsen.

«The Desert Fox» fremmer påstanden om at Rommel var delaktig i Stauffenbergs attentatforsøk mot Hitler 20. juli 1944. Det er først etter at Rommel har gitt sin godkjennelse at Stauffenberg setter det planlagte attentatforsøket ut i live, men Masons Rommel vil til det siste forsikre seg om at det ikke er mulig å snakke Hitler til fornuft. Dette gir seeren et kraftig inntrykk av at Rommel hadde blitt en av lederne i komplottet, ettersom oberstløytnant Caesar von Hofacker ber om hans tillatelse for å iverksette Stauffenbergs attentatforsøk. Til tross for hastverk etter flere arrestasjoner kort tid før lytter de til Rommel når han ber om en siste sjanse til å snakke Hitler til fornuft.

Gjennom filmen sammenlignes Rommel med andre Wehrmacht-offiserer, ofte side om side, og kommer ofte styrket fra sammenligningene i publikums øyne. Sett ved siden av den prøyssiske feltherren Gerd von Rundstedt står Rommel rakrygget med hendene på ryggen, og et belte rundt overkroppen. Feltmarskalk von Rundstedt derimot står med hendene i lommene, bakoverlent og uten belte, og ser til tider litt tykk ut, særlig sammenlignet med den spreke Rommel ved hans side. Deres væremåte er også svært forskjellig, Rommel ønsker å føre en offensiv taktikk og møte fienden på stranden, og fremstår veldig «på tærne», mens von Rundstedt har en veldig kjølig tilnærming, på kanten til apati. Til tross for von Rundstedts klare forakt for måten Hitler, «the Bohemian corporal», styrer krigen på, forholder han seg til en viss grad apatisk ovenfor Hitlers føringer for forsvarsplanen mot den allierte invasjonen, og mener han er for gammel for å vise motstand. Hans rake motsetning, Rommel, fremstår direkte handlekraftig til sammenligning, både gjennom at han ønsker å diskutere forsvarsplanen med overkommandoen, men særlig ved at han i filmen er eneste som tør å diskutere med Hitler ansikt til ansikt. Slik presenteres Rommel også som en ærlig og modig

mann, og gjennom filmen er det klart at offiserene hans setter stor pris på ham. Når Rommel kaster sitt brukte lommeetørkle etter reisen til fronten direkte fra sykesengen står flere offiserer klare med et nytt lommeetørkle til ham. Selv når Bayerlin klager til en offiser i nærheten om at det ikke er lett å få tak i Rommel fremstår det som et svakt tilslørt kompliment, fordi den modige Rommel alltid er ved fronten. Rommel omgir seg også med modige menn, demonstrert ved Aldinger som foreslår for Rommel at de kan kjempe seg gjennom de omringende tyske soldatene og flykte fra Hitlers ultimatum. Dermed fremstilles Rommel som en modig leder, som fortjener sine offiserer og soldaters aktelse.

Filmens regissør og manusforfatter tar store steg for å frikjenne Rommel og von Rundstedt fra deres militære tabber. I samtale med von Rundstedt oppdager Rommel at deres reelle påvirkning på forsvaret av «Festung Europa» er minimal, for «the Bohemian corporal» som von Rundstedt kaller Hitler styrer nemlig alt selv. Ingenting nevnes om at flesteparten av offiserene under Rommel og von Rundstedt var fraværende under D-day, inkludert feltmarskalkene selv.¹⁶⁰ Rommel frikjennes også valget av å la 15. armé bli værende ved Calais, som tillegges Hitler og den tyske overkommandoen i Berlin. De militære tapene i den nordafrikanske ørkenen nevnes heller ikke. I tillegg klarer Hitler i hans hissig utbrudd ovenfor Rommel å rose hans egenskaper på slagmarken samtidig som han klager over Rommels innblanding i planlegging utenfor slagmarken. Dermed bygger filmen videre på myten om Rommels militære dyktighet, ved å legge skylden for hans og von Rundstedts mangler under forsvaret av den allierte invasjonen av Frankrike på Hitler.

Nesten alle offiserene fra Wehrmacht snakker engelsk med britisk aksent og vokabular. Dette fremmes som et tydelig likhetstrekk mellom de britiske styrker og tyske styrker, da tyskeres handlinger fremstår helt likt en imaginær britisk soldat i samme posisjon ville gjort.

Unntakene er majoren som i begynnelsen av filmen beordrer Desmond Young til å be det britiske artilleriet stoppe sin ildgivning i strid med Genève-konvensjonen som snakker engelsk med tysk aksent, og Adolf Hitler selv som snakker engelsk med et forsøk på tysk-østerriksk aksent. Disse to personene representerer også klare brudd på krigens folkerett, og det er sannsynligvis en bevisst handling for å skille dem fra resten av tyskerne. Dette bevisste valget gjør det lettere for filmens publikum å kunne sympatisere med Rommels kamp, og gir en positiv fremstilling tyskerne, der den eneste forskjellen på tyskerne og britene er uniformen de kjemper for.

---

¹⁶⁰ Murray 2006: 32

Videre er det liten bruk av den nazistiske hilsenen blant offiserene, til tross for at Rommel under overtakelse av den 7. panserdivisjon i februar 1940, i motsetning til tidligere generalers hilsen ovenfor divisjonen, møtte dem med den nazihilsenen.¹⁶¹ De eneste som bruker nazihilsenen er offiserene tilstede ved Hitlers møte 20. juli, og de to generalene Maisel og Burgdorf som sendes til Rommel for å overlevere Hitlers ultimatum. Ettersom de fleste forbinder nazihilsenen med grusomhetene begått under krigen er det antakeligvis et bevisst valg av Hathaway at kun de som regnes som iherdige nazister benytter seg av nazihilsenen, deriblant de to mennene som kan anses som Rommels bøddler. Samtidig skiller det de «gode» tyskerne fra de «onde» i publikums øyne, og gjør det lett å vite hvem de kan sympatisere med.

Filmen avslutter med en monolog av Desmond Young som reflekterer over Rommels siste tanker før sin død, med et filmklipp av Masons Rommel stående i kommandovognen sin i den nordafrikanske ørkenen. Monologen etterfølges av en tale av sir Winston Churchill som hyller den avdøde Rommels karakter og militære lederskap mens bildet sakte glir over i den klare himmelen bak Rommel. Denne overgangen impliserer for seeren at Rommel har en naturlig plass i himmelen etter sin død, som poengterer at han var en god mann til tross for regimet han kjempet for. Dette gir seeren et endelig inntrykk av Rommels karakter bygget opp gjennom filmen, og forsterker myten om Erwin Rommel.

The Desert Rats

James Mason gjentok sin rolle som feltmarskalk Erwin Rommel i filmen «The Desert Rats» fra 1953, også produsert av 20th Century Fox under regissøren Robert Wise. Rommels rolle i filmen er vesentlig mindre enn i «The Desert Fox», ettersom hovedfokuset ligger på filmens titulære Ørkenrotter i den 9. australske divisjon, og offiseren «Tammy» MacRoberts spilt av Richard Burton. «Ørkenrottene» er egentlig kallenavnet til det britiske 7. pansrede divisjon som har en ørkenrotte som divisjonsmerke¹⁶², «Rottene fra Tobruk» er det riktige kallenavnet på den 9. australske divisjon. Filmen kom som en slags reaksjon på det overdrevent positive bildet på Rommel presentert i «The Desert Fox», men samtidig var filmen en god mulighet for 20th Century Fox til å utnytte Rommelmytens voksende popularitet. Likevel var «The Desert Rats» mindre populær enn «The Desert Fox», og tjente bare inn rundt halvparten av det «The Desert Fox» gjorde på billettsalg i USA og Canada.¹⁶³

---

¹⁶¹ Lemay 2010: 62

¹⁶² Campo 2019: 375

¹⁶³ Ibid: 381

I motsetning til «The Desert Fox» vektlegger «The Desert Rats» hele fokuset sitt på australsk og britisk forsvarskamp under Rommels mislykkede beleiringen av Tobruk, med Rommel i rollen som motstander for filmens helter fra den australske 9. divisjon. Filmen begynner med Rommels offensiv før Tobruk, og fokuserer på den skotske kapteinen MacRoberts som skal lede australske tropper i forsvaret av Tobruk under «Generalen». Etter å ha slått tilbake det første angrepet mot Tobruk begir de australske troppene seg ut på nattlige raid mot Rommels styrker, og under et angrep på et viktig ammunisjonsdepot blir flere, inkludert den nylig forfremmede oberstløytnant MacRoberts, tatt til fange. Under sitt korte fangenskap treffer MacRoberts ved en tilfældighet Rommel mens de begge behandles for skuddsår. Etter å ha rømt fra fangenskap blir MacRoberts og den australske bataljonen hans beordret av «Generalen» til å forsvare en viktig posisjon frem til beleiringen av Tobruk ble løftet under operasjon «Crusader».

Fremfor å presentere beleiringen av Tobruk som en tysk blunder velger regissøren Robert Wise å vektlegge det som en heroisk innsats av «Rottene fra Tobruk». Dette er et klart eksempel på at myten om Rommel forsterkes ved filmens presentasjon av Rommels felttog i ørkenen. Forsvarerne er nærmest som helter å betrakte fordi de sto imot Rommels angrep, og det er utelukkende deres skyld at Tobruk holdt stand mot Afrikakorpset, ikke fordi angrepene var forhastede og dårlig planlagt.¹⁶⁴ «Generalen» presenteres som et geni som forutså Rommels angrep, til tross for at blant annet posisjoneringen av minene den australske divisjonen benytter i forsvaret er på nøyaktig samme sted som de italienske styrkene som holdt Tobruk før plasserte sine miner. «Rottene fra Tobruk» sine nattlige raid mot Rommels styrker og sterke forsvarskamp presenteres også som en troverdig begrunnelse for hvorfor Tobruk ikke ble erobret i 1941. Dermed frikjenner også Robert Wise Rommel for den mislykkede beleiringen, som kan ansees som den svakeste delen av Rommels felttog i Afrika. Etersom «The Desert Rats» presenterer Rommel litt annerledes enn i «The Desert Fox» er det tydelig at filmens regissør Robert Wise ønsket å vise et litt annet bilde av Rommel.¹⁶⁵ I motsetning til i «The Desert Fox» snakker alle de tyske styrkene tysk, og kommuniserer med de britiske og australske styrkene på engelsk med tysk aksent, inkludert Masons Rommel. Hans rolige fremtoning og britiske aksent fra «The Desert Fox» er byttet ut med tyske kommandoer til sine underordnede, og i samtale med MacRoberts tilsløres hans engelsk av en stereotypisk tysk aksent. Rommel har også en litt arrogant holdning ovenfor de kommende

---

¹⁶⁴ Lemay 2009/2010: 128

¹⁶⁵ Campo 2019: 380

kampene mot Tobruk, og forteller MacRoberts at «dersom han ville kunne han ha knust Tobruk lett»¹⁶⁶. Likevel er det en klar kontinuitet i presentasjonen av Erwin Rommel i «The Desert Rats». Han går kledd likt som i «The Desert Fox», i sort skinnjakke med feltmarskalkstaven i sin hånd, og de karakteristiske brillene til beskyttelse mot ørkensanden plassert over bremmen på feltluen sin. «The Desert Rats» begynner også med den berømte temamelodien fra «The Desert Fox» før Rommel kommer kjørende i kommandovognen sin. Dermed passer filmens Rommel likevel svært godt i den etablerte myten, særlig ved å fremme hans ærbødige holdning ovenfor krigsfangene sine.

Til tross for sin noe stereotypiske opptreden er Masons Rommel fortsatt svært høflig ovenfor krigsfangen MacRoberts, og sørger for at han får riktig behandling etter Genève-konvensjonen. Rommel hindrer også flere av offiserene sine fra å gyve løs på den tilfangetatte MacRoberts når han svarer Rommel litt uhøflig. «The Desert Rats» strider dermed ikke direkte med bildet av feltmarskalken som «The Desert Fox» skapte, og gir troverdighet til synet på Rommel som en hederlig motstander for det britiske imperiets styrker.

«The Desert Rats» ble som nevnt ikke like populær som «The Desert Fox», og filmen hadde tatt seg flere kunstneriske friheter med historien. Rommel omtales som feltmarskalk under hele filmen, til tross for at han på det tidspunktet var generalløytnant. «Generalen» med britisk aksent som leder forsvaret av Tobruk var den australske generalløytnanten sir Leslie Morshead, og «Rottene fra Tobruk» besto av flere enheter enn bare den 9. australske divisjon under beleiringen av Tobruk. Angrepet på ammunisjonsdepotet er også oppspinn, og kan ikke bekreftes av kilder. Likevel bidro filmen «The Desert Rats», som en slags «oppfølger» til «The Desert Fox»,¹⁶⁷ til å forsterke myten om Erwin Rommel.

Filmene om Rommel bidro i liten grad til å fremme et nytt syn på Rommel, men heller en forsterkning av et pågående syn. Den populære boka til Desmond Young, «Rommel»,¹⁶⁸ virket å ha et historisk godt faktagrunnlag, og Rommel på filmleserretet er argumenterbart veldig lik sin fremstilling i Youngs bok, særlig siden «The Desert Fox» er basert på «Rommel». Gjennom overgangen fra bok til film ble skikkelsen Erwin Rommel gjort tilgjengelig for et mye større publikum enn lesere av Youngs biografi og andre bøker om ham. Erwin Rommel var en skikkelse som filmskaperne så som en gyllen mulighet til å gjenopplive krigsfilmen som sjanger, på grunn av hans berømmethet, den humane krigføringen i ørkenen, og

---

¹⁶⁶ Wise 1953 (1:00:45)

¹⁶⁷ Campo 2019: 381

¹⁶⁸ Major 2008: 521

selvmord var historien om Rommel en god mulighet for inntekt.¹⁶⁹ Politisk ble det sett med skepsis på å vise «The Desert Fox» i kinosaler i det okkuperte Europa, ettersom en film hvor en tysk general var helten kunne skape kaos i det politisk ustabile etterkrigs-Europa.¹⁷⁰

Likevel var det et stort marked for en film om Rommel, og filmen ble vist i Tyskland i 1952, og var den mest populære Hollywood-filmen det året¹⁷¹. Filmene bidro dermed til å forsterke inntrykket av Rommel, med elementer først beskrevet for et nasjonalt og senere internasjonalt publikum i hans egen bok, «Infanteriet angriper». Både filmene og Rommels bok bidro til å skape et hovedsakelig positivt inntrykk av Erwin Rommel for publikum og leseren.

Drøfting av Rommelmyten

Ved slutten av andre verdenskrig var myten om Erwin Rommel godt etablert, men dreiet seg i stor grad om hans dyktighet som militær leder. Myten, som i stor grad ble internasjonalt spredt etter kampene i den nordafrikanske ørkenen i 1941 og 1942,¹⁷² forble kjent frem til feltmarskalkens død i 1944. Først etter at krigen var over ble Rommels uklare rolle i komplottet mot Hitler en del av myten, til tross for at Rommels enke Lucie 9. september 1945 hadde vært klar i sin benektelse av ektemannens deltakelse.¹⁷³ Likevel skulle flere aktører fra begge sider av den andre verdenskrig benytte Rommels uklare rolle i Stauffenbergs attentat til å fremme et syn på Rommel som motstandsmann i kampen mot nazismen.

Det er argumenterbart Rommels uklare rolle i Stauffenbergs attentat som har gjort myten så fascinerende for historikere verden over. For eksempel er Benoit Lemay og Peter Lieb uenige om Rommels rolle, og hvorvidt han i det hele tatt kunne regnes som en motstandsmann. Rommels uklare rolle er godt hjulpet av hans selvmord måneder etter 20. juli og den kjensgjerningen at hans sykehusopphold under 20. juli kun gjør det mulig å spekulere og anta hva Rommel ville gjort. Selv i Johnsons «The Desert Fox» fra 1951 er det vanskelig å spore noen klar bitterhet fra Rommel over at komplottet han presenteres som delaktig i har blitt mislykket. Ved å koble Rommels uklare rolle i Stauffenbergs attentat til Rommels internasjonale berømmelse under krigen var det mulig å videreutvikle myten til et helt nytt nivå, og en av de som gjorde det var Rommels tidligere adjutant i Normandie, Hans Speidel.

---

¹⁶⁹ Major 2019: 210

¹⁷⁰ Ibid: 219

¹⁷¹ Major 2019: 224

¹⁷² Campo 2019: 101

¹⁷³ Lemay 2009/2010: 436

Generalløytnant Hans Speidel var en av de største pådriverne for Rommels rolle som motstandsmann på tysk side, til tross for å ha navngitt Rommel til Wehrmachts overkommando for å redde sitt eget skinn.¹⁷⁴ Gjennom sin nærhet til Rommel og udiskutable involvering i Stauffenbergs komplott, så Speidel muligheten til å fremme Rommel som en tysk nasjonalhelt, for at noe av glansen fra hans tidligere sjef skulle dryppe på ham selv.¹⁷⁵ I 1949 ga Speidel ut boken «Invasion 1944: Ein Beitrag zu Rommels und des Reiches Schicksal» om Rommel, kampanjen i Normandie og rikets skjebne.¹⁷⁶ Selv om boken ikke bidro til å endre synet på Rommel hos de allierte,¹⁷⁷ bidro den til å frikjenne både Rommel og Speidel for tapet ovenfor de allierte. For Speidel selv virket taktikken hans. Etter krigen ble han en av de viktigste militære rådgiverne til Konrad Adenauer, Vest-Tysklands første kansler, og ble generalløytnant i det nyopprettede Bundeswehr.¹⁷⁸ Speidels siste store stilling var som general og leder for NATOs hærstyrker i Sentral-Europa fra 1957 til 1963.¹⁷⁹ Likevel ble det solgt færre kopier av Speidels bok internasjonalt enn av Desmond Youngs bok i Storbritannia.¹⁸⁰

Etter den andre verdenskrig sluttet og sovjetiske styrker ikke forlot sine erobrede territorier i Øst-Europa, ble det mer og mer tydelig at den konflikt mellom Øst og Vest nærmet seg. Ettersom en stor del av skillet mellom Øst og Vest var Tyskland splittet i to, var det fullt mulig å trekke slutningen om hvor «det neste slaget» ville stå. Dermed ble det viktig for de vestlige allierte å få Vest-Tyskland på sin side som sin allierte,¹⁸¹ men med den andre verdenskrig friskt i minne var det uvilje mot en gjenarmering av de tyske styrkene som tidligere hadde blitt ledet av nazistene. Her spilte Rommelmyten en viktig rolle i England og USA. Rommel ble et presentabelt eksempel ovenfor Tysklands nye allierte som kunne gjøre dem lettere å akseptere som en alliert i den nye kampen mot Sovjetunionen og kommunismen.¹⁸²

På de alliertes side var Rommel i stor grad kjent som en verdig motstander for de britiske styrkene i ørkenen, som kun deres egen «Monty» var i stand til å slå. Ved å utvide myten om Rommel fra en dyktig general som førte en ren krig til en hederlig frontfigur for de beste

---

¹⁷⁴ Campo 2019: 189

¹⁷⁵ Lemay 2009/2010: 438

¹⁷⁶ Campo 2019: 188

¹⁷⁷ Ibid: 201

¹⁷⁸ Lemay 2009/2010: 442

¹⁷⁹ Campo 2019: 189

¹⁸⁰ Ibid: 201

¹⁸¹ Lemay 2009/2010: 437

¹⁸² Campo 2019: 17

kvalitetene ved tyskere kunne den britiske seieren fremheves ytterligere. Britenes fokus på Rommel kan sees på som seierherrens dyrkelse av sin beseirede motstander, jo bedre motstanderen var jo bedre må en selv ha vært. Ørkenen i Nord-Afrika var også den siste fronten hvor styrkene fra det britiske imperiet utgjorde størstedelen av de alliertes styrker i kamp med aksemaktens styrker før amerikanerne «blandet seg inn», og ble dermed ansett som deres egen private krig mot tyskerne.

Filmen «The Desert Fox» bidro sterkt til å videreutvikle myten om Erwin Rommel til å gjøre ham til mer enn bare en soldat som adlød ordre. I et skiftende politisk miljø hvor «jerneteppe» senket seg over Europa og skilte øst fra vest, ble det svært viktig for de vestlige nasjonene å gjøre Vest-Tyskland til sin allierte, ettersom landet grenset til Østblokken under Sovjets ledelse. Tyske offiserer som Speidel anså det som svært viktig å renske restene av den tyske hæren for nazismen, og valgte Erwin Rommel som gallionsfigur for det tyske folk.¹⁸³ Samtidig fattet britiske profiler som brigader Desmond Young og historikeren Basil Liddel Hart stor nysgjerrighet for «Ørkenreven» etter hans brå dødsfall¹⁸⁴. Dette kulminerte i et enormt fokus på Rommel fra både tysk og britisk side, og hans uklare rolle i motstandsbevegelsen mot Hitler og nazismen var en stor mulighet for egen tolkning. For mange i den britiske befolkningen ble Rommel, etter hans presentasjon i «The Desert Fox» og «The Desert Rats», et sikkert eksempel på «den gode tysker», en hederlig og modig soldat som de gjerne kan kjempe side om side med i kampen mot den røde bølgen. I Tyskland frustrerte «The Desert Fox» filmkritikere med sin fremstilling av Rommel, men publikum flokket til filmen. Det fremmede bildet på Rommel ble gjeldende i et Vest-Tyskland som forsøkte å se fremover etter sin nylige nazifortid. Som en nasjonalhelt i Tyskland ble Rommel et halmstrå som selv tidligere krigsforbrytere grep etter, ettersom de kunne hevde å kun ha fulgt ordre fra nazistene, akkurat som Rommel fulgte dem.

Rollen som myten om Erwin Rommel spilte i etterkrigstiden ble dermed en forsonende myte som både tyskere, briter og amerikanere kunne samle seg rundt i enighet. Myten ble så sterk og så fordelaktig for tyske offiserer at flere som med rette kunne kritisert Rommel valgte å ikke gjøre det. Som generalløytnant Heinrich Kirchheim poengterte det i en brevveksling med generalløytnant Johannes Streich i 1959: «Enhver kritikk av denne personen [Rommel] vil være det samme som å tilsmusse den tyske soldats gode navn og rykte» (Heckmann, 1976, sitert i Campo, 2019, s. 394). Kirchheim og Streich hadde begge tjenestegjort under Rommel

---

¹⁸³ Lemay 2009/2010: 438

¹⁸⁴ Campo 2019: 14

ved beleiringen av Tobruk i 1941, og var langt fra fornøyde med feltmarskalkens tilsynelatende ofring av soldater under de mange forsøkene på å erobre havnebyen.¹⁸⁵

Myten om Erwin Rommel etter «The Desert Fox» var tredelt. For det første var «Ørkenreven» ifølge myten en svært dyktig general, demonstrert ved hvordan han med stort sett materiell underlegenhet sammenlignet med sine britiske motstandere overvant dem flere ganger under det nord-afrikanske felttoget. For det andre var Rommel ifølge myten en ærverdig general som førte en ren krig, fri for nazismens raseideologier og mishandling av enkelte krigsfanger. For det tredje var Rommel, som aldri hadde vært et medlem av NSDAP, ifølge myten en motstandsmann ovenfor nazismen og Hitler, og måtte bøte med livet for sin delaktighet i komplottet mot Hitler 20. juli 1944.

Konklusjon

Erwin Rommels legendariske rykte som «Ørkenreven», en mester i manøverkrigføring, gikk i løpet av den andre verdenskrig fra å være et rykte om en general godt kjent for offentligheten i Tyskland til å bli en internasjonalt anerkjent general. Som leder for de tysk-italienske styrkene i den nordafrikanske ørkenen ble han internasjonalt omtalt av pressen fra både alliert side og aksemaktenes side. Etter hans død i etterkant av Stauffenbergs attentatforsøk mot Hitler 20. juli 1944 fattet flere aktører stor interesse for den berømte generalen få år etter krigen. Gjennom Desmond Youngs bok «Rommel» fra 1950 og den påfølgende filmen «The Desert Fox» fra 1951 ble Rommels antatte involvering i komplottet mot Hitler hauset opp, og synet på «Ørkenreven» utviklet seg til å omfatte en motstand mot nazismen. I den kommende kampen mot Sovjetunionen og Østblokken under den kalde krigen ble det et behov for å rehabilitere den tyske soldat i de vestlige alliertes øyne. Rommel ble takket være myten et eksempel for mange på «den gode tysker», en nødvendig alliert for de vestlige allierte. Slik fungerte myten om «Ørkenreven» som et forsonende samlingspunkt for Vest-Tyskland og de vestlige allierte i den kommende kalde krigen. Til tross for en viss uenighet rundt sannheten bak myten, vokste myten om Erwin Rommel seg så stor at selv tyske offiserer uenig i fremstillingen av Rommel unnlot å si noe for å ikke skade tyske soldaters rykte som var direkte forbundet med myten. Hvor sann hele eller deler av myten faktisk er, er derimot et spørsmål som fortsatt opptar historikere med interesse for «Ørkenreven» den dag i dag. Den tredelte naturen av myten gjør en objektiv vurdering av Erwin Rommel utfordrende, særlig med tanke på hans tilknytning til nazismen og hans militære ferdigheter. Etterretning spilte

---

¹⁸⁵ Campo 2019: 393

for eksempel en viktig rolle i ørkenkrigens slag, kan tysk-italiensk etterretningsvirksomhet tilegnes Rommels ferdigheter? Eller kan Rommel i noen grad unnskyldes uniformen han bar, mens han kjempet for en diktator som både han og resten av offiserskorpset hadde sverget lojalitet til? Samsvarer myten om «Ørkenreven» med Rommels eget syn på seg selv? I de kommende årene vil nok Erwin Rommel fortsatt være objekt for historikers interesse og nysgjerrighet, hans død har åpnet mulighetene for nye spekulasjoner. Selv om Erwin Rommel er død, lever myten om den legendariske «Ørkenreven» videre.

Litteraturliste:

Primærkilder:

- Hathaway, H (regissør). (1951). *The Desert Fox* [film]. 20th Century Fox.
- Rommel, E (1937). *Infanterie greift an*. Oversatt av Jacobsen A.M (2014). *Infanteriet angriper*. Ares Forlag
- Wise, R (regissør). (1953). *The Desert Rats* [film]. 20th Century Fox.

Sekundærkilder:

- Campo, J.A (2019). *Desert Fox or Hitler Favorite? Myths and Memories of Erwin Rommel: 1941-1970*. University of California
- Ford, K og Lindgjerdet F (2018), oversatt av Olsen, P.E. *Ørkenkrigen – Rommels krig i Afrika 1941-1943*. Ares Forlag
- Lemay, B (2009). *Erwin Rommel*. Perrin. Oversatt av Eriksen, H (2010). *Ørkenreven – En biografi om Erwin Rommel*. Spartacus forlag, Spartacus AS.
- Lieb, P (2013). *Erwin Rommel, Widerstandskämpfer oder Nationalsozialist?* Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte, vol. 61 utgave 3, s. 303-343
- Major, P (2008). *Our friend Rommel – The Wehrmacht as a «Worthy Enemy» in Postwar British Popular Culture*. German History, vol. 26 utgave 4, s. 520-535
- Major, P (2019). *Shooting Rommel: «The Desert Fox» (1951) and Hollywood's public-private diplomacy*. Historical Journal of Film, Radio and Television, vol. 39 utgave 2, s. 209-232
- Merriam-Webster (2023). *Myth*. Merriam-Webster dictionary. Hentet fra <https://www.merriam-webster.com/dictionary/myth>, sist oppdatert 31. mars 2023
- Murray, W (2006). *The Desert Fox's Defense of Normandy*. World War II, vol. 21 utgave 3, s. 26-33 og s. 56
- Neidell, I (2020). *Ghost Division – Rommel's 7th Panzer Division*. Hentet fra Sabaton History. <https://www.sabaton.net/historical-facts/erwin-rommel-assumes-command-of-7th-panzer-division/>, sist oppdatert 25.06.2020
- Ose, D (1986). *Rommel and Rundstedt: The 1944 Panzer Controversy*. Military Affairs, vol. 50 utgave 1, s. 7-11
- Samuels, M (2017). *Erwin Rommel and German Military Doctrine, 1912-1940*. War in History, vol. 24 utgave 3, s. 308-335
- Schaffner, F. J (regissør). (1970). *Patton* [film]. 20th Century Fox
- Scianna, B. M (2018). *Rommel Almighty? Italian assessment of the «Desert Fox» during and after the second World War*. Journal of Military History, vol. 82 utgave 1, s. 125-145
- Zabecki, D. T (2016). *Rethinking Rommel*. Military History, vol. 32 utgave 5, s. 24-31

